

Date: 21st June-2025

**TANQIDIY PEDAGOGIKA VA MADANIYATLARARO MULOQOT -
TALABALARNING IJTIMOIIY ONGINI SHAKLLANTIRISH**

Ikromova Sitora Akbarovna

Osiyo xalqaro universiteti dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada tanqidiy pedagogika va madaniyatlararo muloqot integratsiyasi orqali talabalarda ijtimoiy ongni shakllantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Globalizatsiya va ko'pkultural sharoitda yashayotgan yosh avlod uchun faqat bilim emas, balki madaniy sezgirlik, tanqidiy fikrlash va ijtimoiy mas'uliyat zarurligi asoslanadi. Shuningdek, maqolada ushbu yo'nalishda o'quv jarayonini tashkil etishning didaktik va metodik asoslari, istiqbollari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: tanqidiy pedagogika, madaniyatlararo muloqot, ijtimoiy ong, talabalar, madaniy sezgirlik, tolerantlik, ta'lim

Kirish

Zamonaviy ta'lim jamiyatdagi murakkab ijtimoiy, siyosiy va madaniy jarayonlarga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi kuchli ijtimoiy institutga aylanmoqda. Ayniqsa, global dunyoda yashayotgan talaba yoshlar o'zlarining ijtimoiy, madaniy va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishi lozim. Bu esa tanqidiy pedagogika va madaniyatlararo muloqot yondashuvlarini o'zaro integratsiyalash orqali amalga oshirilishi mumkin. Tanqidiy pedagogika o'quvchini jamiyatdagi muammolarga befarq bo'lmagan, faol, tanqidiy fikrlovchi shaxs sifatida tarbiyalasa, madaniyatlararo muloqot uni boshqa millat, e'tiqod va madaniyat vakillariga nisbatan ochiq va hurmatli bo'lishga o'rgatadi.

Asosiy qism

Tanqidiy pedagogikaning ijtimoiy ongga ta'siri

Tanqidiy pedagogika (P. Freire, bell hooks, H. Giroux nazariyalariga tayanib) o'quvchida quyidagi ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan:

- muammoli fikrlash va savollar qo'yish;
- jamiyatdagi ijtimoiy tengsizlik va adolatsizliklarni tan olish;
- o'z faoliyatini ijtimoiy manfaatlar bilan bog'lash;
- reflektiv yondashuv asosida o'z pozitsiyasini anglash.

Bu yondashuv orqali talaba o'zini faqat bilim oluvchi emas, balki jamiyatda o'z o'rnini topuvchi, uni o'zgartiruvchi subyekt sifatida anglaydi.

Madaniyatlararo muloqotning o'rni

Madaniyatlararo muloqot (intercultural communication) bu turli madaniyat, til, diniy yoki milliy guruhlar o'rtasidagi o'zaro hurmat, anglash va bag'rikenglik asosida shakllangan muloqotdir. Bu yo'nalish talabalarda:

- madaniy sezgirlik;
- boshqa fikr va qadriyatlarga nisbatan bag'rikenglik;
- ijtimoiy-gumanistik dunyoqarash;



Date: 21st June-2025

- global fuqaro sifatidagi mas'uliyat hissini shakllantiradi.

Tanqidiy pedagogika va madaniyatlararo muloqot integratsiyasi

Mazkur ikki yondashuvni birlashtirish orqali quyidagi maqsadlarga erishish mumkin:

- **Empatik va tanqidiy fikrlovchi shaxsni shakllantirish** – o'z fikrida sobit, ammo boshqalarning pozitsiyasiga ochiq shaxs;
- **Dialogga asoslangan o'qitish muhitini yaratish** – millatlararo, dinlararo, dunyoqarashlararo ochiq munozara;
- **Stereotip va kamsituvchilikka qarshi immunitetni shakllantirish** – talaba tahliliy fikr orqali ijtimoiy manipulyatsiyaga qarshi turadi;
- **Globallashuv sharoitida ijtimoiy moslashuvchanlikni kuchaytirish** – dunyoqarash doirasi keng, madaniyatlararo kompetensiyaga ega fuqaro.

Didaktik yondashuvlar

Quyidagi metodlar integratsiyalashgan yondashuvga mos keladi:

- **Case-stadiy (voqealar tahlili)** – muammoli ijtimoiy vaziyatlar orqali fikrlash;
- **Rol o'yinlari va debatlar** – madaniyatlararo pozitsiyalarni tushunish;
- **Reflektiv esse va jurnal yozish** – talabaning ichki dunyosi va dunyoqarashini tahlil qilish;
- **Simulyatsiya va sahnalashtirish** – o'zaro muloqotni his etish;
- **Xalqaro loyihalarda ishtirok** – real madaniy muloqot muhiti yaratish.

Xulosa

Tanqidiy pedagogika va madaniyatlararo muloqotni birlashtirgan holda o'quv jarayonini tashkil etish talabalarning ijtimoiy ongini yuksaltirish, ularda bag'rikenglik, fuqarolik mas'uliyati, jamiyatdagi tengsizliklarga nisbatan tanqidiy yondashuvni shakllantirishda muhim omil bo'la oladi. Bu yondashuv orqali ta'lim faqat bilim beruvchi emas, balki jamiyatni rivojlantiruvchi kuchga aylanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ravshanovich, A. O. HISSIY ZO 'RIQISHLAR VA OBSESSIYALARDAN XALOS BO 'LISH USULLARI VA TAVSIYALAR. *ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 10-ҚИСМ*, 87.
2. Ravshanovich, A. O. (2024). O 'RTA OSIYO MUTAFAKKIRLARINING TIBBIYOT VA PSIXOLOGIYA SOHASIDAGI NAZARIYALARI. *SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH*, 3(28), 85-91.
3. Sattorovich, E. Z. (2024). O 'SMIRLARDA SUITSIDIAL HOLATLARNI KELTIRIB CHIQRUVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLAR. *PEDAGOG*, 7(5), 31-37.
4. Sattorovich, E. Z. (2024). SUD PSIXOLOGIK EKSPERTIZASI TARIXI RIVOJLANISH JARAYONI BOSQICHLARI. *PEDAGOG*, 7(4), 306-313.
5. Hikmatovna, M. N. (2023). Tarbiyaning Maqsad Va Vazifalari. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(9), 386-388.
6. Mahmudova, N. H. (2023). Influence of family environment on personal



Date: 21st June-2025

socialization. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(10), 440-446.

7. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). Ta'lim jarayonida boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitish muammosining yoritilish mazmuni. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 2(1), 200–206.

8. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). THE SIGNIFICANCE OF EDUCATIONAL TRAINING IN PRIMARY CLASSES. *МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА*, 2(2), 439–447.

9. Jo'Rayeva, D. O. (2024). EDUCATIONAL VIEWS OF PEDAGOGUES TOWARDS THE ENVIRONMENT. *Экономика и социум*, (4-1 (119)), 194-197.

10. Oktamovna, J. R. D. (2025). BO 'LAJAK TARBIYACHILAR VA PEDAGOGLARNING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA BAHOLASH MEKANIZMLARI. *Recent scientific discoveries and methodological research*, 2(2), 104-110.

11. Tursunovna, B. G. (2024). UPDATING AND CONDUCTING THE QUALITY OF PRIMARY EDUCATION ON THE BASIS OF MODERN METHODS. In *Forum for Linguistic Studies* (Vol. 6, No. 1, pp. 242-248).

12. Baxronova, G. T. (2024). EGRA AND EGMA INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAMS AND TEACHING PRIMARY CLASS STUDENTS TO THINK INDEPENDENTLY THROUGH THEM. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 12(2), 152-154.

13. Tursunovna, B. G. (2024). EGMA TADQIQOTI O 'QITISH VA TA'LIM Olish SHAROITLARINI O 'RGANISH XALQARO TADQIQOTI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 12(2), 146-148.

14. Камилова, Н. Г. (2008). Совершенствование процесса ресоциализации как важное условие эффективной социальной адаптации и интеграции в социум воспитанников пенитенциарных заведений. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 6, 285-288.

15. Камилова, Н. Г. (2009). Психологические особенности ресоциализации подростков–воспитанников специализированных учебных заведений для трудновоспитуемых. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 7, 404-407.

16. Toyirova, D. S. (2024). KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O 'QUVCHILARDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH KO 'NIKMALARINI TARBIYALASHNING MAZMUNI. *SCHOLAR*, 2(5), 106-114.

17. Sattorovna, T. D. (2025). KICHIK YOSHIDAGI O 'QUVCHILARDA RAQAMLI SAVODXONLIK KO 'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING USULLARI. *IMRAS*, 8(2), 101-104.

18. Sobirovna, S. Y. (2022). PEDAGOGNING KREATIVLIGI BOLALAR IJODIY RIVOJLANISHINING ZARUR SHARTI. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 219-220.



Date: 21st June-2025

19. Сайфуллаева, Н. Б. (2023). РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ КОМПЬЮТЕРНЫМ НАУКАМ. *Universum: технические науки*, (4-1 (109)), 41-43.
20. Абдуллаева, Д. У. (2018). ДЕТСКО-РОДИТЕЛЬСКИЕ ОТНОШЕНИЯ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОСТИ ДЕТЕЙ. In Развитие интеллектуально-творческого потенциала молодежи: из прошлого в современность (pp. 335-336).
21. Абдуллаева, Д. У. (2016). СУЩНОСТИ И ЗАКОНОМЕРНОСТИ ПРОЦЕССА СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (5-6), 64-66.
22. Абдуллаева, Д. У., & Маткаримова, Н. Б. (2017). ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПСИХОЛОГА-ПЕДАГОГА В ИНФОРМАЦИОННОЙ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ СИТУАЦИИ XXI ВЕКА. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (6-2), 127-130.
23. Абдуллаева, Д. У. (2016). Взаимодействие психолог-педагог: от парадигмы исследования к парадигме обеспечения. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (5-4), 11-13.
24. Ubaydullayevna, D. A. (2023). Establishing a relationship between a mother and a teenage child. *Frontline social sciences and history journal*, 3(02), 18-26.
25. Абдуллаева, Д. (2023). Оилавий тарбия бола шахси ривожланишини белгиловчи омил сифатида. Педагогика и психология в современном образовании. <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8963>.
26. Абдуллаева, Д. (2021). Оилада ота-она ва фарзанд муносабатларининг ўзига хослиги. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 1(Special issue), 226-232.
27. Abdullaeva, D., Yorqulov, R., & Atabaeva, N. (2015). *Family psychology*. T.: Tafakkur Bostoni.
28. Абдуллаева, Д. (2021). Оилада ота-она ва фарзанд муносабатларининг ўзига хослиги. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 1(Special issue), 226-232.
29. Ubaydullaevna, A. D. (2024, February). THE RELATIONSHIP OF SOCIAL PERCEPTIONS WITH PERCEPTIONS ABOUT FAMILY LIFE. In *International Scientific and Current Research Conferences* (pp. 120-123).
30. Avezov, O., & Xoliqov, S. (2024, February). TALABALAR ORASIDA YOLG'IZLIK IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 3, No. 2, pp. 34-41).
31. Elov, Z. (2023). СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА САМОУБИЙСТВА У ПОДРОСТКОВ С ДЕВИАНТНЫМ ПОВЕДЕНИЕМ. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz)*, 40(40).
32. Elov, Z. (2023). О 'SMIRLIK DAVRI INQOROZLARINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK SABABLARI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz)*, 35(35).



Date: 21st June-2025

33. Sobirovna, S. Y. (2024). MAKTABGACHA TA'LIMDA NUTQ, MULOQOT OQISH VA YOZISH MALAKALARINING SOHALARI. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(1), 52-62.
34. Sobirovna, S. Y. (2023). Creativity in the work of an educator. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(10), 361-367.
35. Toymurodov, A. (2023, December). MODERN INTERPRETATION OF PSYCHODIAGNOSTICS AND PSYCHOCORRECTION OF EXTREME SITUATIONS. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES" (Vol. 1, No. 5, pp. 71-79).
36. Toymurodov, A. (2023). BASICS OF PROVIDING PSYCHOLOGICAL SERVICES TO MILITARY PERSONNEL. Академические исследования в современной науке, 2(24), 148-152.
37. Shuhratovich, T. A. (2025). PSIXOLOGIK TESTLAR TURLARI VA ULARNI QANDAY QO'LLASH. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 8-15.
38. Abdurahmon, T. (2025). BOLALAR PSIXOLOGIYASINI O 'RGANISH ULARNING RIVOJLANISH JARAYONLARI. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 16-21.
39. Abdurahmon, T. (2025). STRESSNI EKSPERIMENTAL TAHLIL QILISH. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 51-56.
40. Abdurahmon, T. (2025). XOTIRA VA ESLAB QOLISH JARAYONLARINI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 57-62.
41. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIYADA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINI EKSPERIMENTAL TADQIQ QILISH. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 1-7.
42. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIYADA NEYROEKSPERIMENTLARNING AHAMIYATI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 14-20.
43. Abdurahmon, T. (2025). KOGNITIV PSIXOLOGIYA INSONNING ONG JARAYONLARI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 8-13.
44. Toymurodov, A. S. (2025). BOSHQARUV VA IJTIMOY PSIXOLOGIYA O 'ZARO ALOQASI. *Modern digital technologies in education: problems and prospects*, 2(2), 7-12.
45. Toymurodov, A. S. (2025). LIDERLIK VA RAHBARLIK PSIXOLOGIYASI. *Modern digital technologies in education: problems and prospects*, 2(2), 19-24.
46. Toymurodov, A. S. (2025). QAROR QABUL QILISH VA PSIXOLOGIK OMILLAR. *Modern digital technologies in education: problems and prospects*, 2(2), 13-18.
47. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIYADA ETIKA VA QONUNLAR: PSIXOLOGNING JAVOBGARLIGI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 265-270.
48. Akbarovna, I. S. (2024). PEDAGOGIK MAHORAT ASOSLARINI O'ZLASHTIRISH. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 888-893.



Date: 21st June-2025

49. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF FORMING MATHEMATICAL CONCEPTS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 912-917.
50. Akbarovna, I. S. (2024). EMOTSIYALARNI TANISH, IFODALASH VA BOSHQARISH USULLARI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 1(3), 20-25.
51. Ikromova, S. A. (2024). YOSHLAR VA PSIXOLOGIK KRIZISLAR. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 283-288.
52. Ikromova, S. A. (2024). JINSIY PSIXOLOGIYA: ERKAK VA AYOL PSIXOLOGIYASI FARQLARI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 277-282.
53. Ikromova, S. A. (2024). FREUD VA UNING PSIXOLOGIYA ILMIGA QO 'SHGAN HISSASI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 319-322.
54. Ikromova, S. A. (2024). IJTIMOIIY PSIXOLOGIYA: GURUHLAR VA IJTIMOIIY TA'SIRLAR. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 271-276.
55. Akbarovna, I. S. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVNING AHAMIYATI. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 114-119.
56. Xaqqulova, D. (2024). ABDURAHMON GO 'ZAL-YASSAVIYSHUNOS. *PEDAGOG*, 7(6), 8-15.
57. Xaqqulova, D. (2024). ADABIYOTSHUNOS OLIM ABDURAHMON GO 'ZALNING TADQIQOTLARI XUSUSIDA. *PEDAGOG*, 7(5), 548-555.
58. XAQQULOVA, D. (2023). BADIYLIK MASALALARI TADQIQIDA OLIM MAHORATI. *Наука и технология в современном мире*, 2(5), 5-11.
59. Abduvasiyevna, X. D. (2024). SO 'Z TUZILISHI VA SO 'Z YASASH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 261-266.
60. Abduvasiyevna, X. D. (2024). NUTQ MADANIYATI VA OG 'ZAKI MULOQOT. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 255-260.
61. Abduvasiyevna, X. D. (2024). MATN TAHLILI VA MAZMUNNI TUSHUNISH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 279-284.
62. Abduvasiyevna, X. D. (2024). GAP TUZILISHI VA UNING TURLARI. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 267-272.
63. Abduvasiyevna, X. D. (2024). ONA TILIDA IMLO QOIDALARI. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 273-278.

